

Analyse

Van: Ed Buitenhek
Aan: Emmeline Bijlsma / Brancheorganisatie Kinderopvang
Datum: 13 april 2022
Onderwerp: analyse particuliere kinderopvang markt 2004-2022

Aanleiding

De Nederlandse kinderopvang heeft zich de afgelopen decennia sterk ontwikkeld. Veel kinderen maken inmiddels gebruik van kwalitatief goede kinderopvang dat geleverd wordt door enkele duizenden aanbieders. In deze memo een feitelijke analyse van de ontwikkeling van de kinderopvangmarkt en de rol van de stichtingen (not-for-profit) en particuliere (for profit) kinderopvangondernemers.

Capaciteitsuitbreiding kinderopvang ...

Ruim 30 jaar geleden - in 1990 bestond het grootste deel van de kinderopvang uit peuterspeelzalen waar kinderen vanaf 2 jaar enkele ochtenden per week terecht konden als voorbereiding op de basisschool. De huidige werkelijkheid is anders: bijna 900.000¹ kinderen maken wekelijks gebruik van een kinderopvangaanbod. Dat kan door de inzet van gastouders (ca. 100.000 kinderen) maar met name ook door de ontwikkeling van duizenden extra locaties voor dagopvang- en BSO waar nu wekelijks 800.000 kinderen worden opgevangen. Hoe is die enorme capaciteitsgroei vanaf de jaren '90 tot stand gekomen en welke rol hebben particuliere ondernemers daarbij gespeeld?

... met Rijkssubsidies 1996-2004: +113.000 kindplaatsen

In de jaren '90 constateerde het Rijk de toenemende behoefte aan kinderopvang en werd de Regeling uitbreiding Kinderopvang en Buitenschoolse opvang 1996-2003 ingevoerd. De Rijksoverheid verstrekke in die periode in totaal € 628 mln. aan subsidies voor investeringen in de uitbreiding van opvanglocaties. In die periode werd met Rijkssubsidies het dagopvangaanbod uitgebreid met 58.000 kindplaatsen en het BSO aanbod met 55.000 kindplaatsen, in totaal 113.000 kindplaatsen extra. Gemiddeld betaalde het Rijk ca. € 5.500 per kindplaats mee aan deze capaciteitsuitbreiding².

Na 2004 zijn de uitbreidingssubsidies gestopt en zijn kinderopvangaanbieders volledig afhankelijk van financiering met eigen vermogen (reserves of investeerders) en vreemd vermogen (bankfinanciering).

... zonder Rijkssubsidies 2004-2022: +438.000 kindplaatsen

Door de Wet kinderopvang werd opvang betaalbaar voor iedere ouder, nam de vraag toe en is de kinderopvangcapaciteit - in vergelijking met 2004 - met 438.000 kindplaatsen toegenomen:

Kindplaatsen	1996	2004	Groei 1996-2004 in #	April 2022	Groei 2004-2022 in #
Hele dagopvang	66.380	124.386	58.006	303.965	179.579
BSO	19.278	74.125	54.847	332.369	258.244
Totaal	85.658	198.511	112.853	636.334	437.823

Bron: LRK 2022 en Kamerbrief 28447-127

De groei vanaf 2004 is voor een groot deel gerealiseerd door nieuwe particuliere ondernemers die - naast de al bestaande stichtingen - met eigen en vreemd vermogen investeerden in capaciteitsuitbreiding.

¹ Zie o.a. <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2021/12/17/cijfers-kinderopvang-derde-kwartaal-2021> en <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2021/12/17/cijfers-kinderopvang-derde-kwartaal-2021>:

Voor 830.000 kinderen wordt kinderopvangtoeslag ingezet en bijna 50.000 kinderen maken gebruik van gemeentelijk gefinancierde peuteropvang.

² Zie Kamerbrief 27/2/2006: <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-28447-127.html>

Die capaciteitsuitbreiding vanaf 2004 vergde een investering in ver- en afbouw, inrichting en aanloopverliezen van tenminste € 3,5 mld. Dat is exclusief investeringen in volledige nieuwbouw van kinderopvanglocaties³. Voor de financiering daarvan is gebruik gemaakt van reserves, particuliere kapitaalverschaffers en banken en in veel gevallen een combinatie daarvan.

Hoeveel capaciteitsuitbreiding is gerealiseerd door particuliere ondernemers?

In 2003 had ruim 65% van de kinderopvangaanbieders de rechtsvorm stichting⁴:

Rechtsvorm	Percentage
Stichting	66,4%
Besloten vennootschap	10,1%
Eenmanszaak	16,8%
Vennootschap onder firma	5,4%
Maatschap	1,3%
Totaal	100%

Bron: PricewaterhouseCoopers

Omdat stichtingen gemiddeld aanzienlijk meer opvanglocaties en capaciteit exploiteerden was het aandeel kindplaatsen in 2003 nog veel groter.

Een zeer conservatieve aanname is dat stichtingen in 2003 85% van de totale kinderopvangcapaciteit exploiteerden en de particuliere ondernemingen nog slechts 15%⁵.

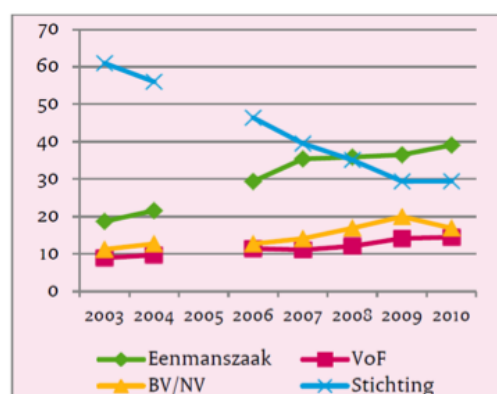
Vanaf 2003 is het aandeel particuliere ondernemingen in de kinderopvang aanzienlijk gestegen. In 2011 signaleerde het CPB die ontwikkeling al en koppelde het die trend aan de kapitaalbehoefte om de uitbreiding van de capaciteit te financieren⁶:

Niet alleen de (gemiddelde) grootte van concerns die kinderopvang aanbieden is toegenomen, maar ook het aandeel van op winst gerichte ondernemingen. Bestonden kinderopvangbedrijven in 2003 nog voor meer dan 60% uit stichtingen, in 2010 was daar nog maar 30% van over.

Figuur 8 laat de verdeling van concerns zien over stichtingen, BV's of NV's, vennootschappen onder firma en eenmanszaken. De trend naar commercialisering bij concerns werd duidelijk al ingezet voor de introductie van vraagfinanciering. Een mogelijke verklaring is dat de markt al anticipeerde op het nieuwe systeem.

Waarschijnlijker lijkt het echter dat de groei van de markt al eerder zodanig was, dat het aantrekken van benodigd kapitaal – zowel door nieuwe als bestaande ondernemers – alleen mogelijk was door het verbod op de winstuitkering dat geldt voor stichtingen los te laten.

Figuur 8: Percentage rechtsvorm onder concerns

bron: CPB, 2011

³ Raming op basis van het gemiddelde subsidiebedrag per kindplaats van de Rkb regeling (€ 5.500 en een prijsindex van 2%). Dit bedrag wijkt nauwelijks af van de gemiddelde investering per kindplaats die het Waarborgfonds Kinderopvang rapporteert over de periode 1998-2010 van € 5.842 (zie Maatschappelijke kosten en baten van het Waarborgfonds, SEO 2011 tabel 3.3).

⁴ Zie Price Waterhouse Coopers: Invoering van de Wbk vereist versterking van de financiële positie van kinderopvangorganisaties, 2004

⁵ In een aparte bijlage wordt dat onderbouwd, zie ook Regioplan 2009.

⁶ Zie kinderopvang in kaart, CPB 2011, pag. 10 en 11.

In 2022 (LRK, april 2022) is het aandeel kindplaatsen KDV en BSO van stichtingen gedaald van 85% naar 36%. Na correctie voor de BV's met een 100% moederstichting bedraagt het aandeel 52%⁷. Met deze data is een raming te maken welk deel van de totale groei aan kindplaatsen is toe te schrijven aan de particuliere aanbieders en de stichtingen:

Aandeel in groei kindplaatsen vanaf 2004	2004 in %	2004 in #	2022 in %	2022 in #	2004-2022 groei in #	2004-2022 groei in %	2004-2022 aandeel in groei %
Aandeel kindplaatsen stichtingen	85%	168.734	52%	330.894	162.159	+96%	37%
Aandeel kindplaatsen particuliere ondernemers	15%	29.777	48%	305.440	275.664	+926%	63%
Totaal aantal kindplaatsen	100%	198.511	100%	636.334	437.823	+221%	100%

Bron: LRK 2022, Kamerbrief 28447-127, bewerking Bureau Buitenhek

Uit deze analyse blijkt dat particuliere ondernemers in capaciteit bijna vertienvoudigd zijn en het grootste deel - tenminste⁸ 63% - van de capaciteitsgroei vanaf 2004 voor hun rekening hebben genomen. Die uitbreiding vergde de financiering van tenminste € 2 mld. aan investeringen in verbouwingen, inrichting en aanloopverliezen exclusief investeringen in de volledige nieuwbouw van kinderopvanglocaties.

Dat particuliere aanbieders na 2003 een groot deel van de capaciteitsgroei hebben gerealiseerd is overigens geen nieuwe constatering. In 2009 bleek al uit onderzoek dat de noodzakelijke capaciteitsgroei in de kinderopvangbranche tussen begin 2007 en eind 2008 voor een groot deel toe te schrijven was aan de - veelal - particuliere nieuwkomers⁹:

Tabel 2.4 Mate waarin capaciteitsgroei wordt veroorzaakt door nieuwkomers

Provincies	Capaciteitsgroei nieuwkomers in de dagopvang	Capaciteitsgroei nieuwkomers in de buitenschoolse opvang
Utrecht	83%	58%
Limburg	77%	27%
Noord-Holland	76%	51%
Gelderland	75%	42%
Zuid-Holland	70%	45%
Friesland	70%	59%
Noord-Brabant	59%	41%
Drenthe	45%	22%
Groningen	41%	19%
Zeeland	40%	34%
Overijssel	31%	25%
Flevoland	27%	20%
Nederland	68%	43%

Bron: Regioplan 2009

De uitbreidingsinvesteringen van particuliere kinderopvangaanbieders zijn dus van groot belang geweest voor de ontwikkeling van de Nederlandse kinderopvang. In onderstaande tabel het aantal nieuwe aanbieders (1.834) uitsluitend in de periode 2007-2009 (bron SEO, 2010):

	2007	2008	2009	Totaal
Organisaties (einde jaar)	1.568	2.354	2.650	6.572
Nieuwe toetreders	683	848	303	1.834
% toetreders	43,6%	36,0%	11,4%	27,9%

Bron: Waarborgfonds Kinderopvang, Sectorrapporten 2008-2010.

Daaruit volgt dat eind 2009 al bijna 70%¹⁰ van alle aanbieders een nieuwe toetreders was.

⁷ In het landelijk register is 36% van het aantal geregistreerde kindplaatsen KDV en BSO gekoppeld aan een Stichting. Aanvullend is 16% van de kindplaatsen gekoppeld aan BV's waarvan de aandelen voor 100% eigendom zijn van een moederstichting.

⁸ Na correctie van de harmonisatie van het peuterspeelzaalwerk is het aandeel ruim 5% punten hoger.

⁹ In opdracht van de Nederlandse Mededingingsautoriteit (NMa) heeft Regioplan in 2009 een analyse gemaakt van de marktwerking in de kinderopvangsector (zie <https://www.regioplan.nl/project/marktwerking-in-de-kinderopvang/>).

¹⁰ Eind 2009 zijn er 1.834 nieuwe toetreders op een totaal van 2.650 aanbieders (69%).

De rol van de kleine particuliere onderneming

De Nederlandse kinderopvang wordt uitgevoerd door ondernemingen met verschillende rechtsvormen. Met 37% is de BV de meest voorkomende rechtsvorm in het landelijk register (LRK, april 2022), gevolgd door de eenmanszaak (28%) en de VOF (14%). Van alle geregistreerde kinderopvang ondernemingen heeft 16% de rechtsvorm stichting (inbegrepen de BV's met een 100% moederstichting):

Rechtsvormen van geregistreerde kinderopvangbedrijven	NL in aantal 01/04/2022	Aandeel van totaal in % 01/04/2022
BV	1.245	37%
Eenmanszaak	942	28%
VOF	463	14%
Overig (o.a. CV, Maatschap, Onbekend)	168	5%
Stichting en BV met 100% moederstichting	555	16%
Totaal	3.373	100%

Van al die 3.373 kinderopvangaanbieders zijn er ruim 2.400 (71%) die maximaal 2 locaties hebben en daarvan zijn er ruim 2.000 kleine particuliere ondernemingen (BV, eenmanszaak, VOF etc.):

Rechtsvormen van geregistreerde kinderopvangbedrijven	Aanbieders NL totaal in aantal 01/04/2022	Aanbieders met 1 of 2 locaties in aantal 01/04/2022	Aandeel aanbieders met 1 of 2 locaties in % 01/04/2022
BV	1.245	819	24%
Eenmanszaak	942	847	25%
VOF	463	385	11%
Overig (o.a. CV, Maatschap, Onbekend)	168	132	4%
Stichting en BV met 100% moederstichting	555	219	6%
Totaal	3.373	2.402	71%

Gratis kinderopvang en de particuliere onderneming

Onderdeel van de kabinetsplannen is om kinderopvang bijna gratis toegankelijk te maken voor ouders. De eerste stap is om de toeslag voor alle inkomens gelijk te trekken en op 95% van het maximum toeslagtarief vast te stellen. In dat kader is een discussie ontstaan over de winstbestemming van particuliere ondernemingen en de mogelijkheden om daarvoor nieuwe regelgeving te maken. Soms wordt daarbij verwezen naar de (jeugd)zorg waar een soortgelijke discussie speelt.

Er wordt bijvoorbeeld gekeken naar: 1) een "winstklem" vergelijkbaar met de jeugdzorg en 2) een einde aan de vrije prijsvorming door te werken met een vastgesteld tarief.

In tegenstelling tot de zorgbranche is er in de kinderopvang regelgeving om excessieve winsten ten laste van de overheid / belastingbetaler te begrenzen. Dat gebeurt onder andere door het maximumtoeslagtarief en de gedetailleerde wettelijke regelgeving voor personele inzet inclusief toezicht en handhaving.

Toeslageregeling begrensd door maximum aan bijdrage Rijk

Zo kent de kinderopvangtoeslageregeling een maximumtarief. Tot dat maximumtarief kunnen ouders toeslag aanvragen en draagt de overheid bij. Alle kosten boven dat maximumtarief zijn 100% voor rekening van ouders. Als kinderopvangaanbieders dus de winst willen maximaliseren door bovenmatige prijsverhogingen is dat niet voor rekening van het Rijk maar volledig voor rekening van de ouder die zélf voor dat aanbod kiest op basis van nabijheid of kwaliteit.

Wettelijke kwaliteitseisen met toezicht- en handhaving begrenzen winstmaximalisatie

Een andere optie voor winstmaximalisatie is het besparen op de kosten. Aangezien de belangrijkste kostenpost van kinderopvang het uitvoerend personeel omvat, zou besparen op uitvoerend personeel kunnen bijdragen aan winstmaximalisatie. In tegenstelling tot de zorgbranche heeft de kinderopvang van alle sectoren de meest stringente eisen die gesteld worden aan de inzet en kwaliteit van uitvoerend personeel. Zo kent de kinderopvang - als enige branche - een digitaal rekentool (www.1ratio.nl) dat de minimale inzet van personeel berekent aan de hand van het aantal kinderen en de leeftijdsopbouw per groep. Het toezicht op naleving van deze regels gebeurt onaangekondigd door de GGD. Op overtreding van de wettelijke eisen voor inzet van

personeel staan niet alleen sancties (boetes tot sluiting aan toe) maar overtredingen worden ook openbaar gepubliceerd.¹¹

Kortom kwaliteitsconcessies voor winstmaximalisatie worden al begrensd door uiterst stringente regelgeving, toezicht en handhaving en aanvullende regelgeving zal daar weinig aan bijdragen.

In een recent onderzoek naar eventuele 'winstklemmen' in de zorgsector concludeert SEO¹² onder andere:

- de maatregel ontmoedigt kostenreductie. De hogere winst door kostenreductie mag immers niet volledig worden uitgekeerd. Bedrijven kunnen zelfs hogere reserves aanwenden voor kostenverhogende investeringen die niet ten goede komen aan de zorg, bijvoorbeeld voor een duur kantoor (gold plating);
- ook kan een beperking van de winstuitkering ertoe leiden dat de zorg minder aantrekkelijk is voor ondernemers waardoor minder partijen toetreden. Dit vermindert het aanbod;
- kapitaalverschaffers zullen minder geneigd zijn in de sector te investeren. Dat gaat ten koste van innovatie en potentiële productiviteitswinst;
- een genomen ondernemingsrisico dat slecht uitpakt is voor de rekening van de ondernemer, een risico dat echter goed uitpakt komt door normering van de maximumwinstuitkering niet langer (geheel) ten goede van de ondernemer. Dit kan ondernemers en kapitaalverschaffers afschrikken;
- aanbieders hebben vele manieren om de norm te ontwijken. Beide normen brengen extra administratieve lasten en uitvoeringskosten met zich mee. Het is de vraag of deze opwegen tegen de mogelijke baten van een norm.

Hoe groot zijn de winstuitkeringen in de kinderopvang eigenlijk?

In het meest recente Sectorrapport Kinderopvang Jaarcijfers 2020 (Waarborgfonds Kinderopvang, 2021) zien we de gemiddelde jaarrekening van de Nederlandse kinderopvang:

Tabel 3. Resultatenrekening 2018, 2019 en 2020 (procentueel)

(in % van het totaal)	2018 in %	2019 in %	2020 in %
Omzet	95,1%	95,6%	94,0%
Overige opbrengsten	1,4%	1,1%	1,1%
Subsidies	3,4%	3,2%	4,9%
Rentebaten	0,1%	0,0%	0,0%
Buitengewone baten	0,0%	0,0%	0,0%
Totale baten	100,0%	100,0%	100,0%
Personeelslasten	69,2%	70,5%	72,4%
Huisvestingslasten	12,3%	11,1%	11,4%
Afschrijvingen onroerend goed	0,7%	0,7%	0,7%
Afschrijvingen overig	2,3%	2,0%	2,0%
Overige bedrijfslasten	9,8%	10,7%	9,2%
Rentelasten	0,1%	0,1%	0,1%
Rentelasten hypothecaire leningen	0,1%	0,1%	0,1%
Buitengewone lasten	0,0%	0,0%	0,0%
Totale bedrijfslasten	94,6%	95,2%	95,9%
Resultaat voor privé / vennootschapsbelasting	5,4%	4,8%	4,1%
Aandeel derden en privé-onttrekkingen	0,7%	0,4%	0,3%
Vennootschapsbelasting	1,2%	1,1%	0,9%
Resultaat na privé / vennootschapsbelasting	3,5%	3,3%	2,9%
Uitgekeerd dividend	0,4%	0,2%	0,2%

Daaruit blijkt dat er geen sprake is van substantiële winstuitkeringen en/of marges. Ook eerdere jaarrapportages van het Waarborgfonds Kinderopvang laten zien dat het uitgekeerd dividend vanaf 2005 gemiddeld nooit meer bedraagt dan 1% van de totale omzet¹³. Het beeld dat er substantieel belastinggeld 'weglekt' naar particuliere ondernemingen en hun investeerders is tot nu toe niet onderbouwd met onderzoek.

¹¹ zie <https://www.landelijkregisterkinderopvang.nl/pp/StartPagina.jsf>

¹² Normering winstuitkering zorg, SEO 2020, <https://www.seo.nl/publicaties/normering-winstuitkering-zorg/>

¹³ Belangrijke trendmatige ontwikkeling is dat het aandeel personeelslasten aanzienlijk oploopt (van 69,2% in 2018 naar 72,4% in 2020). Die ontwikkeling hangt samen met de aanzienlijke personeelstekorten in de branche.

In 2011 heeft het CPB¹⁴ voor het laatst onderzoek gedaan naar winstmarges en het mogelijk 'weglekken' van belastinggeld in de kinderopvang en kwam toen tot de volgende conclusie:

Samenvattend

De winstgevendheid in de kinderopvangmarkt is van 2005 tot 2008 over de hele linie afgenomen. Dit hangt waarschijnlijk samen met de oplopende kosten per kindplaats bij kinderdagverblijven. Met een gemiddelde rentabiliteit van 5% lijkt echter de levensvatbaarheid van de sector niet in het nauw. Grote marktpartijen behalen in vergelijking met kleinere aanbieders weliswaar hogere winsten, die winsten lijken vooralsnog niet buitensporig. Van een 'weglek' via het slim vaststellen van de zogenaamde maanduren lijkt verder geen sprake te zijn bij KDV's en maar beperkt bij BSO's.

Daarna zijn er - voor zover bekend - geen andere onderzoeken gepubliceerd die andere conclusies onderbouwen. Uit het onderzoek van het CPB volgt wél dat door schaalvergroting efficiencyvoordeel behaald kan worden en dat kleine particuliere ondernemingen meer moeite hebben om een kostendekkende exploitatie te realiseren. Dat beeld is onder andere bevestigd bij recentere onderzoeken naar de kosteneffecten van de kwaliteitsimpuls IKK¹⁵.

Effect van 95% vergoeding op vraag naar opvang

Het voornemen van het kabinet om de vergoeding van de kinderopvang te verhogen tot 95% van de kosten voor werkende ouders heeft effect op de vraag naar opvang. Dat wordt onderbouwd door de analyse in het Eindrapport Scenariostudie Vormgeving Kindvoorzieningen (SZW, 2020). Daar worden de gedragseffecten van dit scenario ingeschat op ruim 20% vraagtoename¹⁶ in volume. De belangrijkste toename is te verwachten in het volume per kind door de inruil van informele opvang voor formele opvang.

Als we per inkomenscategorie de gemiddelde toeslag- en ouderbijdrage in kaart brengen dan zien we dat de korting op de opvangkosten (tot aan het maximum toeslagtarief) gemiddeld 82% bedraagt en dat voor de grootste groep gebruikers - huishoudens vanaf 1,5x modaal - de korting nog hoger is:

Raming 2022 netto kosteneffect tot maximum toeslagtarief naar toetsingsinkomen gezin	Kosten ouders in % kosten nu	Kosten ouders in % kosten straks	Korting op kosten in %
Totaal	28%	5%	-82%
Tot 130% WML	4%	5%	25%
Va 130% WML- 1,5x modaal	11%	5%	-53%
Va 1,5 tot 3x modaal	31%	5%	-84%
Vanaf 3x modaal	54%	5%	-91%

Het effect van veranderingen in de kosten van opvang op de vraag ernaar wordt de prijselasticiteit genoemd. Het gemiddelde van de prijselasticiteiten uit verschillende wetenschappelijke onderzoeken¹⁷ bedraagt -0,34 (zie Het economische belang van kinderopvang, Kok e.a., 2015).

Met een gemiddelde kostendaling van 82% en een prijselasticiteit van -0,34 bedraagt de verwachte toename van de vraag naar opvang op basis van deze aannames +28%¹⁸.

Die raming van de vraagtoename ligt dus hoger dan de 20% die is opgenomen in de analyse in het Eindrapport Scenariostudie Vormgeving Kindvoorzieningen (SZW, 2020)¹⁹ en het zou niet de eerste keer zijn dat effecten van beleidsmaatregelen op de vraag naar opvang onderschat worden.

Dat betekent dat de noodzakelijke capaciteitsuitbreiding - om te voldoen aan de toenemende behoefte - tussen de 20 en 30% in de komende jaren zal liggen. De noodzakelijke toename in aantal kindplaatsen zal dan tussen de 130.000 en 190.000 kindplaatsen moeten liggen (de huidige capaciteit aan dagopvang en BSO bedraagt 636.000 kindplaatsen, LRK april 2022).

¹⁴ Zie kinderopvang in kaart, CPB 2011 pag. 41

¹⁵ Zie o.a. Verwachte kosten verandering baby-norm kinderopvang SEO, 2018 en Praktijkttoets verwachte kosteneffecten verandering babynorm kinderopvang, Bureau Buitenhek 2018

¹⁶ Zie onderbouwing in Eindrapport Scenariostudie Vormgeving Kindvoorzieningen (SZW, 2020): € 3,3 mld. aan actuele (2020) netto toeslaguitgaven + € 1,1 mld. aan directe kosten voor extra toeslag huidige gebruik = € 4,4 mld. + € 0,9 mld. ofwel +20% aan extra gebruik door gedragseffecten = € 5,3 mld.

¹⁷ Zie o.a. Ooms et al. (2003) en de elasticiteiten uit De Boer et al. (2014).

¹⁸ Volgens deze onderzoeken zal dat voor dagopvang lager liggen en zal dat voor BSO en gastouderopvang hoger uitvallen.

¹⁹ zie paragraaf 4.1.3.

De daarmee gemoeide investering vergt tussen de € 1 en € 2 mld. exclusief investeringen in volledige nieuwbouw van kinderopvanglocaties. Voor de financiering is de branche aangewezen op reserves, particuliere kapitaalverschaffers en banken en in veel gevallen een combinatie daarvan.

De particuliere kinderopvang heeft een aantoonbaar track record als het gaat om snelle uitbreiding van capaciteit en het mobiliseren van de daarvoor noodzakelijke financiering.

Samenvattend

De Nederlandse kinderopvang heeft zich de afgelopen decennia sterk ontwikkeld. Veel kinderen maken inmiddels gebruik van kwalitatief goede kinderopvang dat geleverd wordt door enkele duizenden aanbieders.

Deze feitelijke analyse van de ontwikkeling van de kinderopvang markt maakt duidelijk welke rol de particuliere kinderopvangondernemers hebben gespeeld bij de ontwikkeling van de kinderopvang in Nederland.

Naast een feitenanalyse is relevant onderzoeksmateriaal toegevoegd waarmee de actuele beleidsdiscussies gevoed kunnen worden. Samenvattende headlines van deze analyse zijn:

- de totale groep van bijna 3.400 kinderopvangaanbieders in Nederland (april 2022) bestaat uit 2.800 particuliere kinderopvangondernemers en bijna 600 kinderopvang stichtingen;
- het grootste deel van de 2.800 particuliere kinderopvangondernemers bestaat uit ruim 2.000 kleine particuliere ondernemingen (BV, eenmanszaak, VOF etc.) met maximaal 2 geregistreerde locaties;
- de groei van de kinderopvang capaciteit met ruim 437.000 kindplaatsen is vanaf 2004 voor bijna tweederde gerealiseerd en gefinancierd met eigen vermogen (reserves of investeerders) en vreemd vermogen (bankfinanciering) door particuliere kinderopvangondernemers;
- de uitbreiding van ca. 285.000 kindplaatsen BSO en KDV door particuliere ondernemers vergde de financiering van tenminste € 2 mld. aan investeringen in verbouwingen, inrichting en aanloopverliezen exclusief investeringen in de volledige nieuwbouw van kinderopvanglocaties;
- het laatste onderzoek van het Rijk naar buitensporige winsten van particuliere kinderopvangondernemers dateert van 2011 (CPB,2011) en leverde toen geen aanwijzingen op om maatregelen te nemen;
- in tegenstelling tot andere sectoren (o.a. Jeugdzorg) kent de kinderopvang wettelijke criteria die buitensporige marges en het weglekken van belastinggeld voorkomen (o.a. het maximumtoeslagtarief en de gedetailleerde wettelijke regelgeving voor personele inzet inclusief toezicht en handhaving en de rol van ouders);
- de noodzakelijke capaciteitsuitbreiding voor de plannen in het Regeerakkoord zal tussen de 20 en 30% (tussen de 130.000 en 190.000 extra kindplaatsen) liggen;
- de daarmee gemoeide investering vergt tussen de € 1 en € 2 miljard exclusief investeringen in volledige nieuwbouw van kinderopvanglocaties;
- voor de financiering is de branche aangewezen op reserves, particuliere kapitaalverschaffers en banken en in veel gevallen een combinatie daarvan.

Tot slot

Deze analyse is geen pleidooi voor of tegen particuliere ondernemers. Wel levert het een feitelijke onderbouwing op van de bijdrage die particuliere ondernemers hebben geleverd aan de groei van de kinderopvang in Nederland vanaf 2004. Die informatie kan van belang zijn bij het realiseren van de nieuwe ambities van het kabinet en de daaraan gekoppelde toename van de vraag.

Met vriendelijke groet,
Bureau Buitenhek

Ed Buitenhek